

۲۴ نکته در آموزش درس مطالعات اجتماعی

رعایت نکاتی که این درس را ساده و شیرین می‌کند

- ۱ هدف اصلی از آموزش مطالعات اجتماعی تربیت اجتماعی و آمادگی برای زندگی است. بنابراین، مطالب دانشی، اطلاعات و مفاهیم کتاب باید در خدمت هدف فوق قرار بگیرند، نه اینکه صرفاً به خاطر سپرده و به یاد آورده شوند.
- ۲ برنامه‌ی درسی مطالعات اجتماعی نسبت به مهارت‌های فردی، اجتماعی و شهروندی تأکید خاصی دارد. لذا باید همواره بین مطالب و محتوای کتاب با زندگی روزمره‌ی دانش‌آموزان پیوند برقرار کند.
- ۳ دانش‌آموزان باید از این درس برای ارتقای مهارت‌های زندگی‌شان کمک بگیرند. لذا حتی آموزش مفاهیم جغرافیایی، تاریخی و مدنی نیز باید در راستای تحقق سواد جغرافیایی و تاریخی و آنچه در زندگی فردی و اجتماعی دانش‌آموز به کار می‌آید، معنا و مفهوم پیدا کند.
- ۴ در آموزش موضوعات تاریخی، به جای تکرار و حفظ وقایع، اتفاقات، اسامی سلسله‌ها و حکومت‌ها، باید به کشف ارتباط شرایط و عوامل با رخ دادن وقایع تأکید شود. تنها در این صورت است که مطالعه‌ی تاریخ جذاب می‌شود. با فهم قواعد حاکم بر زندگی اجتماعی مردم، استفاده از درس‌ها و عبرت‌های آن برای آینده میسر می‌شود.
- ۵ در آموزش موضوعات جغرافیایی باید به توان محیطی و انسانی کشور ایران برای پیشرفت و سازندگی تأکید شود و پرورش مهارت‌های جغرافیایی که با زندگی روزمره‌ی دانش‌آموزان پیوند نزدیک دارد، مدنظر قرار گیرد.
- ۶ معلم درس مطالعات اجتماعی باید علاوه بر برقراری رابطه‌ی مناسب و مؤثر با دانش‌آموزان، ارتباطات مفید و مؤثر میان آن‌ها را تقویت کند. درس مطالعات اجتماعی و فعالیت‌های آن فرصت مناسبی برای تمرین زندگی اجتماعی در مدرسه است. همکاری در گروه، مسئولیت‌پذیری و ایفای نقش به عنوان عضوی از گروه، نمونه‌هایی از موارد هستند.
- ۷ برای تدریس مطالعات اجتماعی باید از تکنیک‌ها و روش‌های کاوشگری استفاده شود. در فرایند کاوشگری، دانش‌آموزان قادر به فکر کردن، تحقیق کردن، کشف کردن، سؤال و پرس‌وجو، مراجعه به منابع، حل مسائل و تصمیم‌گیری می‌شوند.
- ۸ برای تدریس مطالعات اجتماعی باید از شیوه‌های یادگیری فعال (حل مسئله، بحث گروهی، بارش مغزی، همیاری، اجرای پروژه و بازدید علمی) استفاده شود.
- ۹ با توجه به رویکرد کاوشگری کتاب، باید در شروع کلاس فضای طرح سؤال و مسئله به وجود آید، زیرا اگر در ذهن

دانش‌آموز سؤال ایجاد شود، زمینه‌ی مساعد برای جست‌وجو و یافتن پاسخ و در نتیجه یادگیری مطالب پدید می‌آید. در کلاس مطالعات اجتماعی باید فضای امنی ایجاد شود تا دانش‌آموزان به راحتی پرسش‌های خود را مطرح و با یکدیگر گفت‌وگو کنند.

۱۱ با توجه به اینکه درس مطالعات اجتماعی در تربیت اجتماعی فراگیرندگان نقش مهمی دارد، معلم این درس باید علاوه بر صلاحیت‌های عام حرفه‌ای، مهارت‌های برقراری ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان را داشته باشد.

۱۲ معلم این درس حتماً باید راهنمای معلم کتاب مطالعات اجتماعی پایه‌ی مورد تدریس خود را مطالعه کند تا از رویکرد و اهداف برنامه‌ی درسی، روش تدریس و ارزشیابی برنامه‌ی درسی مطالعات اجتماعی آگاهی‌های لازم را داشته باشد.

به دانش‌آموزان آموزش بدهد.
۲۰ معلم درس مطالعات اجتماعی باید به دانش‌آموزان نحوه‌ی برقراری ارتباط و آداب مصاحبه و نحوه‌ی ارائه‌ی گزارش را آموزش دهد.

۲۱ در ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی این درس باید از ابزارهای متنوعی چون پوشه‌ی کار، سیاهه‌ی رفتار، پروژه‌های فردی و گروهی، خودارزیابی، همتاسنجی و آزمون‌های عملکردی استفاده شود.

۲۲ در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس مطالعات اجتماعی باید از ارائه‌ی سؤالات کلیشه‌ای متکی بر حافظه و سوق دادن دانش‌آموزان به استفاده از کتاب‌های تست رایج در بازار خودداری کرد. فعالیت‌های کتاب و کاربرگ‌ها نمونه و الگوی خوبی برای طراحی آزمون‌های متناسب با اهداف درس‌ها هستند.

۲۳ باید به جای سؤال از اطلاعات به‌خاطر سپرده شده‌ی دانش‌آموزان، اطلاعات لازم را به آن‌ها داد و با سؤالات مناسب از آن‌ها خواست از طریق تجزیه و تحلیل اطلاعات داده شده، استنباط و ادراک خود را از موضوع بیان کنند.

۲۴ باید دانش‌آموزان را در موقعیت‌های فرضی یا واقعی قرار داد تا به سؤالاتی پاسخ دهند که مثلاً نیازمند تصمیم‌گیری به جای شخصیت‌های موجود در آن موقعیت باشند و یا پاسخ‌گویی به آن‌ها مستلزم برقراری ارتباط بین مفاهیم عنوان شده، تشخیص شرایط موجود، استنباط و پیش‌بینی نتایج و پیامدها و نتیجه‌گیری از آن‌ها باشد.

همچنین، می‌توان دو موقعیت فرضی برای دانش‌آموزان فراهم کرد تا از طریق مقایسه‌ی شرایط موجود در آن‌ها و نیز نتایج و پیامدهای انتخاب هر کدام، نظر خود را ارائه کنند و بتوانند برای دفاع از نظر خود، دلایل قابل قبول ذکر کنند.

متناسب با موضوعات درسی و نمایش آن‌ها و تهیه‌ی مدل، ماکت و نمودار، کلاس درس مطالعات را فعال، جذاب و مؤثر می‌کند.

۱۸ آموزش مهارت برنامه‌ریزی، نه گفتن، تصمیم‌گیری، موقعیت‌یابی، نقشه‌خوانی و جهت‌یابی باید از طریق طراحی و اجرای موقعیت‌های متنوع انجام و از طریق آزمون‌های عملکردی و مشاهده‌ی رفتار دانش‌آموزان ارزشیابی شود. بیان تعریف‌های این موارد، اهداف کتاب را محقق نمی‌کند.

۱۹ معلم درس مطالعات اجتماعی باید دانش‌آموزان را در مورد انجام تکالیف یا فعالیت‌هایی که جنبه‌ی تحقیق و پژوهش دارند، به اندازه‌ی کافی راهنمایی و منابع را به آن‌ها معرفی کند و در اختیارشان قرار دهد. همچنین، باید نحوه‌ی استخراج و خلاصه کردن اطلاعات مورد نیاز را

۱۳ فعالیت‌هایی که اجرای آن‌ها به مشارکت دانش‌آموزان منوط است، حتماً باید به صورت مشارکتی انجام شوند.

۱۴ کلیه‌ی فعالیت‌هایی که در کتاب یا راهنمای معلم برای پرورش مهارت‌ها و نگرش دانش‌آموزان و ارتقای سطح آگاهی ایشان پیش‌بینی شده‌اند، باید اجرا شوند.

۱۵ انجام بازدیدها و ارتباط با جامعه‌ی محلی، بخشی از محتوای برنامه است و نباید با آن به عنوان یک کار جانبی یا غیرضروری برخورد شود.

۱۶ درس مطالعات اجتماعی به تجهیزات و فناوری‌های پیچیده وابسته نیست. باید موقعیت‌های واقعی (مانند ساحل دریا، زمین‌های کشاورزی و کارگاه‌های تولیدی) را شناسایی و برای آموزش از آن‌ها استفاده کرد.

۱۷ آلبوم‌های عکس، اسلاید و فیلم‌های